

SPECIALISTUL ÎN DEVENIRE: ÎNTRE CUNOAȘTERE ȘI SCHIMBARE

Ioan LUNGU^{1*}

¹Universitatea Tehnică din Moldova, Facultatea Calculatoare, Informatică și Microelectronică, Departamentul Ingineria Software și Automatică, grupa TI-204, or. Chișinău, Republica Moldova

*Autorul corespondent: Ioan Lungu, ioan.lungu@isa.utm.md

Rezumat. Schimbările parvenite în urma dezvoltării tehnologiei și a inovațiilor influențează asupra structurilor psihice care blochează sau încetinește procesul de realizare a „saltului” în dezvoltare. În consecință, se evidențiază incapacitatea de a ține sub control schimbările și de a edifica un comportament adecvat al specialistului în devenire. Acestea pot fi realizate prin intermediul cunoașterii, dar totodată, aplicând un șir de strategii: asigurarea unui echilibru optim între dimensiunea informativă și cea formativă, centrarea pe învățarea inovatoare, implementarea principiilor și a conținuturilor învățării anticipative, extinderea actului educativ de-a lungul întregii vieți a individului, abordarea globală și abordarea coerentă a conținutului, asigurarea echilibrului dintre ele, adaptabilitatea la schimbare.

În concluzie, pentru persoană – specialist în devenire, în scopul realizării sarcinilor legate de viitorul loc de muncă dar și problematica contemporană este importantă adaptabilitatea la schimbare dar și inovarea sau planificarea schimbării.

Cuvinte cheie: gnosiologie, cunoaștere, epistemologie, societatea cunoașterii.

Introducere

Formarea specialistului în prezent ține de problematica contemporană dar și de inovațiile apărute în domeniu ce pune un accent pe schimbarea de paradigmă a cunoașterii. Schimbarea provoacă temeri de necunoscut, ce duc la probleme atât de ordin fizic, cât și psihic a personalității.

În accepția cea mai cuprinzătoare, cunoașterea este un proces prin care omul își dezvoltă capacitatea de a se raporta la zone tot mai extinse ale existenței. Prin cunoaștere omul pătrunde în structurile tot mai profunde ale realității, descoperind și formulând în limbaj, legile care guvernează existența și dezvoltarea obiectelor și fenomenelor.

Societatea cunoașterii

Cunoașterea face obiectul gnoseologiei (lb.lat. *gnosis* – cunoaștere), sau al teoriei cunoașterii, domeniu care își propune să studieze natura și întinderea ei, presupuzițiile și fundamentele acesteia; „parte a filosofiei care cercetează condițiile generale, izvoarele, modul de desfășurare și validitatea procesului cunoașterii, privit ca proces de producere a unor cunoștințe” [1]. În *Dicționarul de filosofie și logică*, A. Flew traduce epistemologia ca „ramură a filosofiei preocupată de teoria cunoașterii. Problemele centrale ale epistemologiei au fost natura și izvoarele cunoașterii, întinderea ei și valabilitatea pretențiilor de cunoaștere” [2].

În procesul cunoașterii, fiecare specialist este ghidat de anumite sisteme de valori transmise din familie, dar o mare parte din școală/universitate, fapt care inspiră încredere pentru o soluționare pozitivă a problemelor apărute în fața sa, atât din perspectivă personală, cât și profesională.

Important pentru noi sunt valorile educaționale transmise de universitate, atât prin intermediul unor discipline se formează competențe profesionale, cât și prin intermediul disciplinei Etica profesională - curs transdisciplinar, deoarece trasează problematica sa prin toate domeniile existente. Transformările referitoare la schimbare au un impact important asupra raporturilor sociale. Orice societate și-a propus să-și dezvolte sistemul său de valori, să deschidă noi orizonturi ale cunoașterii, ale gândirii și ale activităților umane.

Schimbările generează noi provocări, antrenează noi exigențe, respectiv, acestea presupun analiza perspectivelor adaptării educației la o societate în continuă schimbare și dezvoltare. În acest sens, este explicabilă preocuparea, de reformare a educației, de dezvoltare cu tendințele evoluției viitoare a societății, cu accent sporit de digitalizare, dar condiționată și de pandemie.

De asemenea, în această perioadă informația și cunoașterea pun un accent deosebit în dezvoltarea societății postindustriale. Accesul la cunoaștere prin diferite modalități, permit mai rapid diseminarea informației ce duce la realizarea indicatorilor educaționali. Determinând astfel *societatea cunoașterii* ce „reprezintă mai mult decât societatea informațională și decât societatea informatică, înglobându-le de fapt pe acestea” [3].

În acest sens, cercetătorul D. Nica susține definițiile a două clase mari de vectori ai societății cunoașterii: *cei tehnologici și funcționali*.

Vectorii tehnologici sunt: internetul, tehnologia cărții electronice, diferită de cartea pe internet, dar și prin CD-uri, sisteme de inteligență artificială, mediul înconjurător inteligent pentru activitatea umană, nanotehnologia și nanoelectronica etc.

Vectorii funcționali sunt: managementul cunoașterii pentru întreprinderi, organizații, instituții, administrații naționale și locale, managementul utilizării morale a cunoașterii la nivel global, cunoașterea biologică și geonomică, sistemul de îngrijire a sănătății la nivel social și individual, protejarea mediului înconjurător și asigurarea societății durabile și sustenabile printr-un management specific al cunoașterii, aprofundarea cunoașterii despre existență, generarea de cunoaștere nouă tehnologică, dezvoltarea unei culturi a cunoașterii și inovării, un sistem de învățământ bazat pe metodele societății informaționale și a cunoașterii etc. [4, p.24]

Acestea, confirmă că orice schimbare din lume, va ține seama de cel puțin următoarele dominante de filozofie a educației pe plan internațional: educația pe tot parcursul vieții, educația pentru toți și incluziunea, dezvoltarea holistică (integrală și integrată) a persoanelor, reflectarea în educație asupra propriilor concepții, economiei bazate pe cunoaștere, erei digitale și dezvoltării durabile, dar și menținând valorilor naționale.

În acest context, este evidentă teza: cunoașterea nu are granițe. Fapt ce ne permite să afirmăm că cunoașterea se impune ca sursă importantă pentru inovarea societății.

Valoarea educației în Universitate

Valoarea educației crește într-o lume în care schimbările s-au accelerat simțitor, într-o societate a opțiunilor individuale și sociale, marcată de o multitudine de tranziții etc. Educația este somată să răspundă provocărilor unei lumi a societăților și indivizilor dezorientați, o lume în care s-au pierdut și se pierd repere, sisteme de referință, iar sistemele etice se află în criză.

Misiunea universității, în Societatea Cunoașterii, este de a transmite, a valorifica și a produce cunoștințe, în scopul adaptării la cerințele și provocările actuale ale societății, formând competențele necesare, promovând calitatea și cunoașterea.

În plan educațional, G.Văideanu elaborează o sinteză a sistemului axiologic de educație a umanității, unde la nivel de cunoștințe propune diferite aspecte necesare de a fi cunoscute din perspectiva problematicei contemporane (egalitate, pace etc.), dar important pentru noi este aspectul legat de *dezvoltarea: înțelegerea necesității de a menține un echilibru între creșterea economică și dezvoltarea socială*.

Totodată, G. Văideanu susține că în plan educațional sunt necesare *atitudinile și valorile*: respect de sine și respect față de altul, grijă față de mediu, atașament față de dreptate și de pace, deschidere spirituală și solidaritate [5].

Dicționarul de psihologie, definește atitudinea ca a fi acea structură psihică prin care desemnează „orientarea gândirii, dispozițiile profunde ale ființei noastre, starea de spirit proprie nouă în fața anumitor valori [6].

Atitudinea are funcția de a *orienta* resursele cognitive și noncognitive ale personalității spre proiectarea și realizarea unor activități psihice, individuale și sociale din diferite domenii (cultură, economie, politică, pedagogie etc.) [7, p.160].

Shimbările survenite în cadrul profesional caracterizează activitatea a fi tot mai monotona, iar ritmul de lucru, din ce în ce mai rapid. Astfel ne găsim în fața a două lumi: una în care domnește plictiseala și alta în care domnește surmenajul, factori care provoacă stresul. Este rezultatul unei hiperactivități care nu ține seama de cerințele realității. Suntem impuși să întreprindem noi și noi acțiuni, iar activitățile sunt realizate tot mai dezorganizat.

Un alt aspect foarte important în formarea specialiștilor sunt *competențele*: gândire critică: capacitatea de a aborda problemele cu spirit critic și fi exibil, a ști să recunoști și să refuzi prejudecățile, îndoctrinarea și propaganda; cooperare: capacitatea de a lucra în echipă pentru realizarea obiectivelor complexe; imaginație: capacitatea de a proiecta un viitor dorit, afirmare de sine: capacitatea de a exprima și de a argumenta puncte de vedere; toleranță: capacitatea de a se implica responsabil în luarea deciziilor la nivelul comunității locale, dar și la nivel național, regional și internațional [8, p. 209, p. 219-220].

Acestea sunt foarte importante în sensul formării specialistului în devenire pentru a-și îndeplini obligațiile de serviciu, care pot fi schimbate în dependență de dezvoltarea tehnologiilor, inovații, dar și a face față problematicei lumii contemporane, [9] care include următoarele caracteristici:

- *caracter universal*: de problema dată este marcată fiecare țară;
- *caracter global*: afectează toate sectoarele vieții sociale, constituind o sursă de probleme deschise atât pentru viața spirituală, cât și pentru cea materială;
- *caracter prioritar și presant*: problemele globale exercită presiuni atât la nivel mondial, cât și național, solicitând răspunsuri prompte, ingeniozitate și, deseori, eforturi financiare importante;
- *evoluție rapidă și greu previzibilă*: incapacitatea de a răspunde situațiilor complexe, pentru a căror abordare nu există metode sau soluții adecvate;
- *caracter pluridisciplinar*: fiecare dintre probleme are conexiune cu celelalte, ceea ce constituie un impediment pentru persoanele deprinse să folosească demersuri unidisciplinare; drept consecință, apare dezorientarea.

Caracteristicile enumerate mai sus dictează necesitatea tratării complexe și multidimensionale a problematicei lumii contemporane, fapt realizat parțial prin intermediul Eticii. Prin urmare, modul de dezvoltare a lumii este determinat, în mare măsură, de modul în care educația poate satisface cerințele acestei dezvoltări.

Totodată, universitatea de azi trebuie să facă față celor 3 provocări: *explozia cunoștințelor, creșterea demografică și diversificarea aspirațiilor*. Cantitatea de informații acumulate datorită progresului tehnico-științific depășește posibilitățile de asimilare. De aceea, este firesc ca studenții să facă cunoștință cu un conținut științific și să fie inițiați în faptele și legile sale prin familiarizarea cu aplicațiile sociale cotidiene în direcția de a înțelege problemele contemporane.

De aici rezultă următorul fapt: cursurile universitare trebuie să reprezinte tipuri de valori transdisciplinare. Abordarea integrată, specifică transdisciplinarității este centrată pe lumea reală, pe aspectele relevante ale vieții cotidiene. Tehnologia progresaază. Știința impulsionează dezvoltarea sa. Zilnic apar informații noi, inovații, ce influențează procesul de formare a specialiștilor în devenire, apar meserii noi. Mulți dintre studenți aflați acum pe băncile universitare, sunt pregătiți pentru a profesa în un anumit domeniu, dar până la absolvire unele competențe pot deveni depășite. De aceea, competența de gestionare a informației este absolut necesară pentru a supraviețui.

În vederea prevenirii eventualelor probleme, educația trebuie să asimileze direcția, conținutul și ritmul dezvoltării sociale, să pregătească pentru adaptare la schimbare, aplicând un șir de strategii:

- *asigurarea unui echilibru optim între dimensiunea informativă și cea formativă*. A ști nu mai este un scop în sine, ci un factor intermediar, care asigură saltul spre *a ști să faci, a ști să fii și a ști să devii*. Între aceste căi ale cunoașterii există multiple interacțiuni și schimburi fiind un întreg;

- *centrarea pe învățarea inovatoare*, ce poate contribui la rezolvarea unor probleme globale care depășesc orizontul unei singure științe și solicită o acțiune educațională calitativ superioară, desfășurată în disonanța contextelor; [10, p. 81]

- *implementarea principiilor și a conținuturilor învățării anticipative*, care include: scenarii, prognoze; evaluări ale consecințelor și implicațiilor, abordări interdisciplinare; situații noi de învățare: studii de prognoză etc.;

- *extinderea actului educativ de-a lungul întregii vieți* a individului. Este o completare a instrucției școlare, necesară pentru corelarea noilor informații cu cele existente; asimilarea unor modele de structurare a conținuturilor, de dirijare a activităților și de evaluare în acord cu expectanțele de moment, dar și de viitor ale societății;

- *abordarea globală și abordarea coerentă a conținutului*, asigurarea echilibrului dintre ele;

- *adaptabilitatea la schimbare*. Rezolvarea problemelor legate de impactul educației asupra modelării viitorului presupune realizarea unor studii de perspectivă, care să ofere alternative și acțiuni eficiente - *inițierea la timp a schimbării și adaptarea la schimbare*. Astfel, accentul cade pe un nou mod de a înțelege schimbarea și raportul dintre continuitate și discontinuitate. Adică, omenirea nu mai dorește transformări spontane și întâmplătoare care generează crize psihologice, economice, ci le anticipează și le provoacă.

Concluzii

În esență, dacă pe de o parte, schimbarea este provocată de inovație, creativitate și planificare, pe de altă parte, acestea provoacă temeri de necunoscut, ce duc la probleme atât de ordin fizic, cât și psihic. Schimbarea accelerată, provoacă teamă, incertitudine, nesiguranță – astfel, un rol important ar avea elaborarea strategiilor de adaptare la schimbare. Deoarece, schimbările și problematica lumii contemporane atrage după sine atât schimbări personale cât și societale.

Analiza situației prezente confirmă faptul că învățarea poate fi realizată prin abordarea integrată și transdisciplinară a cunoașterii. Aceasta duce la formarea specialistului în devenire în a se adapta prin cunoaștere.

Referințe

1. Dicționar de filosofie. *București: Editura Politică, 1978.*
2. Dicționarul de filosofie și logică. București: Editura Humanitas, 1996.
3. DRĂGĂNESCU, M. De la Societatea informațională la Societatea cunoașterii. București: Ed. Tehnică, 2003.
4. NICA, D. Guvern, cetățean, societate informațională. București: Ed. Semne, 2001.
5. VĂIDEANU, G., Educația la frontiera dintre milenii, București: Ed. Politică, 1988.
6. POPESCU-NEVEANU, P. Dicționar de psihologie. București: Albatros. Humanitas, 1978.
7. CRISTEA, S. Dicționar enciclopedic de pedagogie. Volumul I (A-C). București: Didactica Publishing House, 2015.
8. VĂIDEANU, G., op.cit.
9. BAUSC K. Problematique and the Club of Rome. [online]. [accesat 03.03.2021]. Disponibil: http://quergeist.net/Problematique_Club-of-Rome.htm
10. CRISTEA, S., Fundamentele pedagogice ale reformei învățământului, București, EDP, 1994.